

Maggie J Walz, en tornedalsk emigrant,

EMUS ID 3250, av Roland Juntti

2012-04-17

Det levande elektroniska emigrantmuseet, EMUS, har nu installerats på Nordkalottens kultur- och forskningscentrum (NKFC).

Ideella krafter arbetar med att göra CV:n, Emigrantprofiler, om de över 11.000 namn som finns i databasen. Min förhoppning är att eldsjälar också från andra kommuner ska kunna hjälpas åt att komplettera databasen med intressant innehåll.

Speciellt är av stort intresse att man kompletterar basen med emigranter från östra sidan av älven som troligen är ca 8.000. Vidare är min önskan att släktforskare och andra forskare donerar material till NKFC vilket underlättar arbetet. De som har emigranter i släkten hör av er med bilder och berättelser och var med om att skapa Tornedalens emigranthistoria. Emigrantforskning är ett detektiv arbete, hur litet ett bidrag än tycks vara, kan det bli en viktig pusselbit.

Matarengi forskarförening har utsett mig som handläggare och kontaktman med NKFC som förvarar databasen som visas på en av deras datorer i forskarsalen. Jag har bidragit med en CV, levnadsbeskrivning, av en person från Övertorneå bygden, **Maggie J Walz**, som kan intressera Haparandablads läsare..

Jag hittade en artikel i Haparandabladet från år 1900 och det väckte min nyfikenhet.

Emigrationen från Tornedalen till USA tycks ha börjat någon gång under 1860 talet.

Flera år med dåliga skördar och senare en uppdelning av gårdarna till större enheter gav sämre försörjningsmöjligheter för en del.

Ungefär samtidigt antogs i Amerika den sk "homesteadact" vilken gick ut på att folk fick jord tilldelad och om de brukade den i 5 år så blev de ägare till den.

Många hamnade i gruvdistrikten i norra Michigan där kopparmalm bröts för det mesta.

Vem var då Maggie J Walz?

Hon var Greta Johanna Wälivainio född 2 Dec 1861 i finska Kuivakangas och dotter utom äktenskap till Helena Christina Isaksdotter Iivari som gifte sig 1865 med Abraham Isaksson Myllymäki från Orjasjärvi i Övertorneå. Paret blev nya ägare till gården Wälivainio. De fick två barn varav en son, som uppnådde vuxen ålder, nämligen Johan Abraham född 1872 (till Amerika 1888). Han kom att kalla sig John A Walls i Amerika.

Helena Christina blev änka 1874 och gifte om sig 1880 med Pehr Nilsson Wälikoski från Karl Gustavs församling, som blev ny husbonde på Wälivainio. De fick tvillingdöttrarna Laura Christna och Fia Katharina år 1880. Systrarna emigrerade till Amerika 1896

Greta växte upp i Orjasjärvi och gick i Montells skola i Övertorneå, där hon ansågs vara en intelligent och energisk elev

Emigrerade till Amerika som 19 åring

Hon emigrerade till Amerika 1881 och hamnade i staden Calumet i Houghton County ,Michigan med 7 dollar i fickan

Vid sidan av sitt första arbete som hembiträde hos en tidigare emigrant från Tornedalen Jacob Ojanperä arbetade hon även i butik, samtidigt gick hon kvällsskola och lärde sig engelska nästan omgående och kunde därmed hjälpa andra fiskspråkiga med översättning och i andra affärs sammanhang

Snart var Greta inblandad i det mesta av affärsverksamheten i Calumet. Hon sålde ångbåtsbiljetter, kapitalvaror och hjälpte folk med skrivelser till olika myndigheter samt var behjälplig i markaffärer mm, hon en sann entreprenör

Hon bytte namn och kallade sig Maggie Walz, lättare att uttala kan tänka.

Hon studerade vidare i Valpariso College i staten Indiana och examinerades ut efter ett år som ekonom.

Kvinnoförbundet

Åter i Calumet bildade Greta, tillsammans med väninnan Linda Malmberg, ett kvinnoförbund **Suomen Nais Yhdistus** i Calumet och var en av förkämparna för kvinnors rätt i

samhället som så småningom till att kvinnorna fick rösträtt i

Föreningen bestod till en början av 16 medlemmar och möten hölls en gång per

vecka och inom ett år hade föreningen över 100 medlemmar, varav 46 i Hancock

Margareta förespråkade att kvinnor skulle vidareutveckla sin egen intelligens och att kvinnans egen status skulle komma från henne själv och ej makens

Hon förespråkade även att kvinnor skulle avhålla sig från att besöka dans tillställningar och salooner och att endast ingå äktenskap baserad på kärlek och att det var mycket bättre att aldrig gifta sig än att hamna i ett äktenskap med psykiskt lidande och fattigdom som kunde komma från ett äktenskap med en alkoholiserad man.

Representant för Calumet samt besök i vita huset

Maggie valdes för att som delegat från Calumet att delta i Worlds Womens Temperance League som hölls i Glasqow,

Maggie, Susan Ericson, nedre raden Emma Porter-Oran, Berta Jaakola och Johanna Mattila.

suffrage convention i London och hon berättar efteråt att eftersom hon är en stark anhängare av kvinnors lika rättigheter så gjorde hon bra ifrån sig på alla dessa kongresser . Maggie blev i samband med

detta uppdrag mottagen i Vita huset och fick träffa president Grover Cleveland.

Naisten lehti

Hon gick vidare och grundade sin egen tidning Naisten Lehti där hon själv var ansvarig utgivare och redaktör

Greta lät bygga en stor fastighet i centrala Calumet, på Pine Stock Steet, byggnaden i tre plan kostade 15000 dollar och var ritad av en arkitekt som bland annat ritat opera huset i Calumet ,idag Calumet Theatre

I husets nedre våning fanns förutom hennes tidningsredaktion, även hennes klädbutik och i de övre våningarna fanns kontorslokaler och lägenheter

Besöken hemma i Tornedalen var många

Greta besökte hemmet i Övertorneå flera gånger och värvade folk till koppargruvorna i Calumet , de som ville åka fick köpa biljetten på avbetalning. 14 unga kvinnor från Tornedalen följde med Maggie till Amerika.. Det sades att minst 500 personer på detta sättet fick möjlighet att utvandra.

I Övertorneå umgicks hon i de bästa kretsar vilket var, kyrkoherden, folkhögskolans direktör m fl.

Organiserade hemvandarresa

Hon organiserade år 1900 en hemvandarresa för invandrare som ville leva sina sista dagar hemma i Tornedalen, resan gick då över världsutställningen i Paris.

Haparandabladet kritisk till hennes verksamhet

Det var vid den resan som Haparandabladet skrev nedlåtande om henne och hon kallades en girig kvinna som lockar fattigt folk till fördärvet i Amerika

Hon svarade Haparanda bladet brevledes och informerade dem om den insats hon gjorde i Calumet för att samla in pengar för att lindra nöden i det fattiga Tornedalen, detta brev publicerades i Haparandabladet:

Ur ett till oss från Amerika anländt brev undertecknad Maggie I .Walz vilja vi återge följande:

Amerikanska tidningar innehålla uppgifter om huru både svenskar och finnar samla bidrag till lindrande af nöden i Finland.

Enligt till oss ingånget meddelande har man i Calumeth insamlat till befolkningen söder om Uleåborg öfver 3000 dollars Och nu är man som bäst sysselsatt med insamlande af frivilligt penningunderstöd åt den å ömse sidor om Torneälfven bosatta befolkningen, som också anses lida nöd,i likhet med vad är fallet i olika trakter i det inre Finland

”Befolkningen från Tornedalen hade sammanträde i sitt finska kontor i

Calumet, dit Tornedalsbor hade samlats från trakterna rundt om .

Alla voro eniga rörande frågan om insamlande af bidrag till de nödställda i hemtrakterna.

Ordförande framhöll bl.a. sina önskingar och förhoppningar, att den i Amerika befintliga befolkningen från Tornedalen måtte i

handling visa sympatier och kärlek för släkt och vänner der borta i det aflägsna hemtrakterna, så mycket mera som, honom veterligen, någon sådan som den ifrågavarande insamlingen aldrig förr bland det utvandrade skett till hembygdens bästa. Bekant vore också, att Tornedalsborna i Amerika vore kända för offervillighet, så snart frågan gällde befrämjande af något godt.

Härpå valdes styrelse, och blefvo till ledamöter invalda följande Tornedalsbor, nämligen

W.Laakso ordf, Isak W.Frimodig,sekr och fröken Maggie I Walz, kassör.”

Insamlingen skulle ske dels genom listor ,dels genom anordnande af basarer ,aftonunderhållningar o.d.

Innan man skiljdes, föreslog någon att kollekt borde bland de närvarande upptagas, förslaget antogs och inbringade plötsligt 58 dollars.

(Brefvet innehåller förteckning på gifvarena, bl. hvilka bära i Tornedalen, och äfven i Neder-Torneå socken allmänt bekanta namn , såsom Niemi, Saukkola, Pekkala, Huhta, Korpi, Lahti, Lantto, Tapani, Kaarle, Liisanantti, Niska, Pyyny, Heikinpieti osv.

Blir ”federal land agent”, bildar kolonin Kreetan

Maggie blev sedermera också en federal land agent och hon bildade en Tornedalsk koloni utanför Calumet, på Drommond Island, som fick namn efter hennes förnamn, nämligen Kreetan (Gretas). Där inrättade ett andra hem och var även ansvarig för kolonins postkontor

Samhällets grundvalar skulle bestå av kooperativ kapitalism samt vila på kristna värderingar och det strömmade folk dit även från andra stater ,man fick 160 tunnland mark (80 hektar) som blev ens privata egendom om man brukat den i 5 år.

Den förste nybyggaren i Kreetan var Kristian Salomonsson från Hancock och följdes av 7 andra familjer och inom en kort tid var där ca 300 finnar och tornedalingar.

Hon lämnade kolonin efter ca tio år eftersom hon ansåg att den blivit alltför socialistisk , det var även fler markägare som gjorde det för de ansåg att jordmänen var för dålig för jordbruk. I dag finns endast några hus lämningar kvar på platsen.

Maggies sätt att styra och ställa gjorde att alla inte tyckte om henne och det ledde till en del konflikter. Det fanns dom som tyckte hon lurat folk till att flytta till kolonins värdelösa jordbruksmark och det sades också att även om hon var klädd i klänning så betedde hon sig som en man och att hon lät som en kapten ombord på ett skepp som gav order. Det förekom att affärer i hennes fastighet råkade ut för oförklarliga eldsvådor.

Folkhumorn kallade henne också för Queen of the Roundheads, Drottningen över dom rundskallade, vissa kallade skämtsamt finnar för rundskallar på grund av att de ansåg sig inte behöva smälta in i det Amerikanska samhället. De ansåg sig inte heller behöva lära sig engelska. De var dock arbetsamma men envisa och underliga och dom tillhörde den lägsta samhällsklassen. Områden där det bodde många finnar på Pine Stock Street fick öknamnet Shoepack Avenue.

Jag måste erkänna att denna Maggie från Orjasjärvi var en makalös kvinna som fick mycket utträttat.

Trots sitt idoga arbete blev hennes ekonomiska situation svagare på grund av den generösa hjälp hon gav till alla som behövde stöd. Hon kallades ``Jane Adams of Northern Michigan`` och slutade aldrig att ge en hjälpande hand till sina ``landsmän``.

Hon blev kvar i Calumet fram till sin död 1927.

Not: Fotona är tagna av en emigrant från Nedertorneå fotografen John Wilhelm Näärä, Emus ID: 11469

Roland Juntti